

Provinciaal cultuurbeleid: de onmisbare schakel

‘Cultuur heeft artistieke, maatschappelijke en economische waarden. Cultuur is noodzakelijk voor de vorming van onze identiteit, voor de ontplooiing van mensen en voor de ontwikkeling van creativiteit. Cultuur verbindt, biedt plezier en draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.’

De beleidsvisie *Cultuur beweegt* (2013) van minister Bussemaker laat aan duidelijkheid niets te wensen over: cultuur is van wezenlijk belang voor de samenleving. Die maatschappelijke waarde en de innovatieve kracht van creativiteit vormen de motieven voor cultuurbeleid. De overheid zorgt ervoor dat culturaanbod toegankelijk en betaalbaar is voor alle burgers, waarborgt de kwaliteit van dat aanbod en stimuleert experiment en vernieuwing. Met goed, structureel cultuuronderwijs geeft ze kinderen en jongeren de kans zich cultureel en creatief te ontplooien.

Elke overheidslaag vervult daarbij een eigen rol. Het Rijk faciliteert en agendeert, de gemeenten voeren uit en realiseren concreet aanbod. De provincie is de verbindende schakel tussen landelijk beleid en lokale uitvoering, tussen het abstracte en het concrete verhaal en tussen plan en project. Het provinciale niveau bezit de juiste schaalgrootte om landelijk beleid een gezicht te geven en lokale projecten een fundament te bieden.

Het nut van een knie

Het nut van zo'n verbindende schakel laat zich het beste illustreren met een metafoor. De Raad van twaalf ziet provinciaal cultuurbeleid als een kniegewricht. Dit gewricht is een onontbeerlijke scharnier tussen hoofd en voeten, tussen de wens te willen lopen en het daadwerkelijke voetenwerk.

De knie zorgt voor zowel stevigheid als beweeglijkheid. Diezelfde onmisbare functie vervullen provinciale instellingen voor cultuur. Ze bieden stevigheid door lokale initiatieven op een hoger plan te tillen. Of door te verwezenlijken wat lokaal wegens gebrek aan volume en partners niet lukt. Lokale projecten krijgen zo meer massa en het geheel wordt meer dan de som der delen. Een bovenlokale instelling overziet het gehele speelveld en zit daar tegelijkertijd - door de provinciale schaal - zó dicht op dat ze weet wat er leeft, waar kansen liggen, wie zoekt en waar gevonden kan worden. Dankzij die brede blik verbindt ze partijen en laat ze zien wat er allemaal mogelijk is. Zo versterkt ze wat er al is en stimuleert ze wat nog kan zijn.

Een provinciale instelling voor cultuur is dienend, net als een knie, een stut onder andermans beweging en voortgang. Ze is adviseur en partner van lokale culturele partijen zoals centra voor de kunsten, geen concurrent in het produceren van cultureel aanbod. Ze verbindt, legt dwarsverbanden, stemt af, ontwikkelt formats, versterkt, stimuleert en vernieuwt het aanbod. Ze is een onafhankelijke, boven lokale belangen staande, partij met slechts één doel: de maatschappelijke waarde van cultuur realiseren en zichtbaar maken.

Schakel in cultuuronderwijs

Om cultuuronderwijs te verbeteren en structureel te verankeren in het curriculum van basisscholen initieerde het Rijk het programma *Cultuureducatie met kwaliteit* (2013-2016). Het Rijk heeft hierin een cruciale rol toebedeeld aan de provincies en provinciale instellingen.

In bijna alle provincies is de provinciale instelling voor cultuur penvoerder en regisseur van CmK. Ze draagt zorg voor financiering, monitoring, kennisuitwisseling en deskundigheidsbevordering, ze stimuleert en innoveert. Daarmee zorgen de provinciale instellingen dat beschikbare expertise en hoogwaardig aanbod ook buiten de steden wordt ingezet.

De provinciale rol gaat verder. De inzet van provinciale instellingen voor cultuur waarborgt duurzaamheid en samenhang in cultuuronderwijs, vooral voor middelgrote en kleinere gemeenten. Dankzij het uitgebreide netwerk van provinciale instellingen kunnen deze gemeenten kwaliteit van buiten de klas binnenhalen en zijn ze niet louter aangewezen op het lokale, soms schrale aanbod. Provinciale instellingen ontwikkelen nieuwe concepten en formats die lokaal ingekleurd kunnen worden, zoals de prototypes voor cultuurlessen van het Cultuurprogramma van Kunst Centraal (Utrecht) en de Mediamatching Game van Kunststation C (Groningen).

Door op provinciaal niveau te werken wordt voorkomen dat alle gemeenten afzonderlijk het wiel gaan uitvinden. Vanuit haar brede blik en expertise kan de provinciale instelling lijnen uitzetten en agenderen. Zo ondersteunt Keunstwurk de ontwikkeling van cultuuronderwijs 'op maat' in tien Friese regio's en ontwikkelt Kunstbalie in Noord-Brabant de Cultuur Loper, een (online) instrument voor scholen om cultuureducatie met kwaliteit te realiseren. Provinciale instellingen helpen lokale partijen - scholen, schoolbesturen, culturele instellingen, cultuurambtenaren - met kennis en nieuwe impulsen, brengen deze samen om ervaringen uit te wisselen, van elkaar te leren en stimuleren hen tot nauwe, duurzame samenwerking. Ze leggen verbindingen tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie en tussen cultuuronderwijs en andere ontwikkelingen zoals de brede school, de combinatiefunctionarissen of wetenschap & techniek.

Schakel in cultuurparticipatie

Naast cultuuronderwijs is bevordering van actieve kunstbeoefening en talentontwikkeling onderdeel van cultuurbeleid. Dat heeft alles te maken met het maatschappelijk kapitaal dat de 8 miljoen amateurs in ons land vormen. Cultuur(beoefening) is een vehikel om meer burgers te laten meedoen, zeker waar dit wordt gekoppeld aan andere beleidsterreinen zoals zorg, welzijn, vitaal platteland en wonen.

Om dat kapitaal te verzilveren is bovenlokaal beleid van belang. Daarmee kun je kunstbeoefenaren uitdagen en een bredere horizon tonen. Zingen in het plaatselijke vrouwen- of mannenkoor is leuk, maar het ontmoeten van andere koren tijdens een Korenfestival is inspirerend en laat zien wat er nog meer te halen en te bereiken is. Hetzelfde geldt voor provinciale podia en projecten als Gekleurd Grijs in Drenthe, de Cultuurcentrale in Noord-Holland, Popsport en Kunstbende: zij verleggen letterlijk en figuurlijk de grenzen. Ze bereiken hiermee niet alleen klassieke verenigingen, maar juist ook mensen die in informeler verband bezig zijn met kunst. Op provinciaal niveau leveren de culturele instellingen een bijdrage aan kwaliteitsverbetering van het kader en kennisdeling door provinciaal ontwikkelde formats.

Ook anderszins stimuleren provinciale instellingen ontmoeting en grensverlegging. Zij leggen onverwachte verbindingen met grote maatschappelijke impact. En zij vertalen het

landelijk stimuleringsbeleid (voor kunst en senioren bijvoorbeeld) naar provinciale of lokale initiatieven. In Gelderland vertellen 85-95-jarigen hun levensverhaal aan jongeren die dit vervolgens onder leiding van kunstenaars professioneel vertolken in een rap, lied of toneelstuk. In Noord-Brabant heeft Kunstbalie namens zeven kunstencentra 500.000 euro binnengehaald om samen met woningcorporaties kunst in te zetten om de leefbaarheid in buurten te vergroten.

De schaalgrootte van dit soort projecten vereist een bredere blik dan het lokale, maar tegelijk ook oog voor de specifieke kenmerken van de regio, kortom een provinciaal perspectief. Natuurlijk, grote steden kunnen veel van de genoemde voorbeelden zelf organiseren. Maar voor verreweg de meeste gemeenten is dat een maatje te groot. Voor hen staat of valt cultuurbeleid bij de gratie van provinciale instellingen. Wie wil dat cultuur beweegt, heeft een stevige en flexibele knie nodig.

Raad van twaalf
december 2013

De Raad van twaalf is het netwerk van 14 provinciaal werkende cultuurinstellingen. De leden delen hun expertise en zetten deze in om samen met andere instellingen, overheden en initiatieven een optimaal kunst- en cultuurklimaat te realiseren in Nederland.